

*Саєнко А. І.,**аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена питанню класифікації адміністративних послуг, зокрема, у сфері інтелектуальної власності. Визначено критерії їх розподілу й надано авторську класифікацію цих послуг.

Ключові слова: адміністративна послуга, результат адміністративної послуги, суб'єкт звернення адміністративної послуги.

Постановка проблеми. Прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» стало важливим кроком для подальшого втілення ідеї служіння держави людині. Крім того, було вирішено низку теоретичних і практичних питань надання адміністративних послуг, які останнім часом почали посідати одне з провідних місць у взаємовідносинах між громадянами та публічною адміністрацією, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності [1].

Питанням дослідження адміністративних послуг, у тому числі питанню їх класифікації, приділяється значна увага науковців, зокрема таких: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.Н. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, І.П. Голосніченка, І.Б. Коліушка, В.К. Колпакова, Г.М. Писаренко, В.П. Тимошука та інших, які безперечно зробили вагомий внесок у розвиток адміністративних послуг в Україні. Проте питання надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності практично не вивчалось.

Метою статті є висвітлення класифікації адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності та надання їхньої всебічної характеристики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У попередніх дослідженнях нами вже було встановлено суб'єкта надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності в особі Державної служби інтелектуальної власності й визначено види адміністративних послуг у цій сфері. До адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності слід зарахувати видачу свідоцтва: про державну реєстрацію авторського права на твір; про внесення відомостей до Реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення; про облік організації колективного управління; про визначення організації колективного управління уповноваженою організацією; на знак для товарів і послуг; про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товарів; про державну реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми; представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного); про реєстрацію договорів, які стосуються прав автора на твір; про видачу ліцензії на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць; про видачу контрольних марок на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних; про видачу патенту на винахід і корисну модель та промисловий зразок, а також, у передбачених законом випадках, видачу дублікатів і копій на свідоцтва, патенти, ліцензії та можливість їхнього переоформлення. У сукупності всі перераховані вище

варіанти надають нам двадцять п'ять адміністративних послуг [2, с. 224–228]. Крім того, в останній редакції проекту Закону України «Про перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання» передбачено послуги, пов'язані з видачею охоронних документів на такий об'єкт інтелектуальної власності, як сорт рослини, зокрема видача свідоцтва про авторство на сорт рослин і свідоцтва про його державну реєстрацію, видача патенту на сорт рослин та дублікатів вищезазначених документів [3]. Проте ці послуги на сьогодні офіційно не визнано адміністративними.

Відповідно до вище перелічених адміністративних послуг, які надаються у сфері інтелектуальної власності, спробуємо надати власну класифікацію цих послуг. Існує достатньо велика кількість критеріїв, за якими можна класифікувати послуги, у статті ми вважаємо за доцільне провести класифікацію за такими критеріями: за об'єктом права інтелектуальної власності, за результатом наданої адміністративної послуги, за підставою надання, за суб'єктом отримання та за характером платності.

За об'єктом інтелектуальної власності. У теорії права інтелектуальної власності існує чотири групи об'єктів інтелектуальної власності. Перша група охоплює об'єкти авторських і суміжних прав; другу групу становлять об'єкти патентного права; третю – засоби індивідуалізації цивільного обігу, товарів, робіт, послуг; до четвертої групи належать інші або, як їх ще називають, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, зокрема до них належать сорти рослин і породи тварин [4, с. 70–71]. Варто зазначити, що в сьогоденній практиці надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності виділяють адміністративні послуги лише перших двох груп, причому до послуг, пов'язаних із патентним правом, також зараховують частину засобів індивідуалізації цивільного обігу, зокрема ті засоби, які потребують отримання правової охорони з боку державних органів, приміром, видача свідоцтва на знак для товарів і послуг, а також свідоцтва представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного). До сфери авторського права й суміжних прав належать адміністративні послуги, пов'язані з видачею охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності та інші послуги. До останніх належить таке: унесення відомостей до реєстру виробників і розповсюджувачів програмного забезпечення; реєстрація договорів стосовно права автора на твір; видача ліцензії на виробництво дисків для лазерних систем зчитування; видача контрольних марок тощо.

За результатом наданої адміністративної послуги. Результати мають своє виявлення у формі патентів, свідоцтв, ліцензій, їх дублікатів та копій, контрольних марок і рішення про реєстрацію. Вважаємо за необхідне розглянути більш детально сутність цих результатів, враховуючи той факт, що вони називаючись однаково, мають різне змістовне навантаження. Наприклад, патент на промисловий зразок є охоронним документом, що засвідчує право власності на промисловий зразок, у свою чергу патент на винахід і корисну модель, окрім того,

також засвідчує пріоритет та авторство, а під патентом на сорт рослин розуміється документ, що засвідчує пріоритет і майнове право інтелектуальної власності. Сам по собі патент є юридично-технічним документом, який видається уповноваженим компетентним державним органом і яким держава засвідчує виключне право власника на створений ним об'єкт промислової власності. Юридична складова цього документа полягає в закріпленні за власником патенту визначених законом прав. Водночас це технічний документ, оскільки він дає технічний опис об'єкта. Від імені держави патент засвідчує охороноспроможність об'єкта, установлення права авторства на об'єкт, а також визнання права власності та визначення пріоритету на об'єкт. [5, с. 108]. Тож можна дійти висновку, що патент є охоронним документом.

Схожа ситуація склалася стосовно видачі такого документа, як свідоцтво. Так, наприклад, свідоцтво України на знак для товарів і послуг є охоронним документом, що засвідчує право власності на знак для товарів і послуг. Свідоцтво про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товарів посвідчує право на таке зазначення та/або право особи на використання зареєстрованої назви місця чи зареєстрованого географічного походження товару. Державна реєстрація топографії інтегральної мікросхеми підтверджується свідоцтвом, яке також засвідчує виключне право власності на цю топографію інтегральної мікросхеми. Свідоцтво представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) засвідчує право такої особи на зайняття нею цією діяльністю. Свідоцтво про державну реєстрацію права автора на твір являє собою документ, що засвідчує авторство (авторське право) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, а також факт і дату оприлюднення твору. Свідоцтво про внесення відомостей до Реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення підтверджує таке внесення. Свідоцтво про облік колективного управління є документом, який надає право займатися діяльністю колективного управління. Свідоцтво про визначення організації колективного управління уповноваженою організацією підтверджує таке визначення. Як бачимо, свідоцтво може мати характер охоронного документа, а також документа, який породжує, засвідчує або підтверджує певний юридичний факт.

Такий документ, як ліцензія, видається на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць і є документом державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку в разі його встановлення Кабінетом Міністрів України за умови виконання ліцензійних умов.

Специфічним результатом адміністративної послуги є контрольна марка на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, оскільки важко зрозуміти її правову природу.

Головним документом, який надає визначення поняття контрольна марка, є Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» від 23 березня 2000 р., у ньому зазначається, що контрольна марка є спеціальним знаком, який засвідчує дотримання авторських і/або суміжних прав на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Тож із вищевказаних визначень можна зробити припущення, що кожна окрема контрольна марка, фактично, є дозвільним документом, який надає право на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Підтвердженням нашого припущення є ст. 3 вищевказаного

Закону, де зазначається, що розповсюдження на території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм і баз даних, а також їх прокат дозволяється лише за умови їх маркування контрольними марками [6].

Ще одним специфічним результатом є рішення про реєстрацію договорів стосовно права автора на твір. Такими договорами є договори про передачу (відчуження) майнових прав на твір; про передачу виключного права на використання твору; про передачу невиключного права на використання твору. У цьому випадку рішення про реєстрацію договорів стосовно права автора на твір як результат адміністративної послуги має характер реєстраційної дії, а не оформлення документа, оскільки Державна служба інтелектуальної власності України на підставі рішення про реєстрацію договору стосовно права автора на твір заносить до Державного реєстру договорів стосовно права автора на твір відомості про його реєстрацію, після чого заявнику видається безпосередньо рішення про реєстрацію договору [7].

Такий вид результату, як дублікати патентів свідоцтв і ліцензій, за своєю сутністю є тими самими документами, що і їх утрачені або зіпсовані оригінали. Копія ліцензії на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць є документом, який підтверджує право кожного відокремленого підрозділу або філії суб'єкта господарювання на таку діяльність.

На підставі надання адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності можна поділити на адміністративні послуги, якими надається можливість реалізації суб'єктами звернення своїх законних прав та інтересів у сфері інтелектуальної власності, та адміністративні послуги, пов'язані з виконанням суб'єктами звернення покладених на нього обов'язків або вимог законів.

До першої групи належать послуги, пов'язані з бажанням особи отримати правову охорону на об'єкт інтелектуальної власності, зокрема патенти на винахід, корисну модель; свідоцтво про державну реєстрацію автора на твір, підтвердження права на використання, наприклад, використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення товарів. Тобто, більшість адміністративних послуг цієї групи має на меті підтвердження особистих майнових та особистих немайнових прав суб'єктів звернення.

До другої групи належать адміністративні послуги, без отримання яких суб'єкт звернення не має права на виконання певної діяльності, як, наприклад, уже зазначена нами умова для розповсюдження на території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм і баз даних, а також їх прокат, який здійснюється лише на підставі їх маркування контрольними марками. Ще однією такою послугою є облік організації колективного управління, яка зобов'язана стати на облік до Державної служби інтелектуальної власності протягом 30 днів з моменту її державної реєстрації. Звичайно ж, до цієї групи також належить видача ліцензії на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць, оскільки цю діяльність регулює Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Як бачимо, більшість із цих послуг, на відміну від першої групи, стосується не правової охорони на об'єкти інтелектуальної власності, а їх використання.

За суб'єктом отримання адміністративної послуги. Адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності, залежно від суб'єкта звернення, можна поділити на три групи: послуги, які отримують фізичні особи, наприклад, видача свідоцтва представника у справах інтелектуальної власності (патентного

повіреного); послуги, за якими звертаються юридичні особи, приміром, видача свідоцтва про облік колективного управління; послуги, за якими можуть звертатися як фізичні, так і юридичні особи. До останньої, третьої, групи належить більша частина адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності. Варто зазначити, що практично всі послуги надають не тільки фізичним та юридичним особам України, а й фізичним і юридичним іноземним особам, а в деяких нормативних документах, які регулюють надання адміністративних послуг, також і особам без громадянства. Щоправда, реалізацію своїх прав щодо адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності іноземними фізичними та юридичними особами й особами без громадянства повинні здійснювати через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених).

Слід зазначити про певні особливості такого суб'єкта, як фізична особа. У більшості випадків це, звичайно, буде суб'єкт права інтелектуальної власності або інші особи, яким належать особисті немайнові та/або майнові права інтелектуальної власності. Варто зазначити, що суб'єктом може бути творець, автор, виконавець, винахідник та ін. Отже, така особа визнається суб'єктом, якщо в результаті її творчої праці було створено об'єкт права інтелектуальної власності. Важливим є і той факт, що лише фізична особа здатна створити результат інтелектуальної, творчої діяльності.

Крім того, виходячи зі специфіки кожного окремого об'єкта права інтелектуальної власності, творець зазначеного об'єкта визнається незалежно від обсягу його дієздатності. Отже, обмежено дієздатні та недієздатні особи однаково можуть бути творцями об'єкта права інтелектуальної власності. Щоправда, майнові права інтелектуальної власності недієздатних і малолітніх осіб здійснюються від імені їхніх законних представників: батьків, усиновителів чи піклувальників. Неповнолітні фізичні особи мають право самостійно здійснювати свої права стосовно об'єктів інтелектуальної власності. У випадку з обмежено дієздатними особами право авторства залишається за ними, але здійснювати свої правомочності у сфері інтелектуальної власності їм дозволено лише за погодженням зі своїми піклувальниками. Як висновок, фізичні особи, які не мають повної цивільної дієздатності, є носіями особистих немайнових прав інтелектуальної власності, майнові ж права стосовно інтелектуальної власності здійснюють їхні законні представники. Це означає, що в останньому випадку суб'єктами звернення адміністративної послуги будуть законні представники.

Юридичні особи не можуть створювати об'єкти, на які можуть виникнути права інтелектуальної власності. Натомість, їм може належати комплекс прав інтелектуальної власності. Крім того, юридичні особи на рівні з творцями й авторами можуть бути суб'єктами права інтелектуальної власності за договором або законом [4, с. 72–73].

За оплатою адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності поділяються на оплатні та безоплатні. Більшість із наявних на сьогодні адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності є платними, винятком є видача свідоцтва про внесення відомостей до Реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення; видача свідоцтва про облік організації колективного управління; видача свідоцтва про визначення організації колективного управління уповноваженою організацією, а також видача дублікатів і можливості переформлювання цих документів [8].

Висновки. У результаті проведеної нами класифікації адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності було встановлено, що більшість із цих послуг закінчується наданням адміністративного акта, яким підтверджується особисто майнові й особисто немайнові права або підтверджуються права на використання об'єктів інтелектуальної власності, а також можливості суб'єктів звернення адміністративних послуг займатися певною діяльністю.

Література:

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 06 вересня 2012 № 5203-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32(09.08.2013). – Ст. 409.
2. Саєнко А.І. Види адміністративних послуг, що надаються у сфері інтелектуальної власності в Україні / А.І. Саєнко // Право і суспільство. – 2014. – № 3. – С. 224–228.
3. Про перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=ProektZakonuUkrainiprOPerelikAdministrativnihPoslugTaPlatuaAdministrativniiZbirZaYikhNadannia>.
4. Право інтелектуальної власності: академічний курс : [підручник для студ. вищих навч. закладів] / [О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.] ; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
5. Інтелектуальна власність: словник-довідник : у 2 т. / уклад.: Г.П. Добриніна, А.В. Кочеткова, Н.І. Мова та ін. ; за заг. ред. О.Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – Т. 2 : Промислова власність / за ред. О.Д. Святоцького, В.Л. Петрова. – 2000. – 272 с.
6. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23 березня 2000 № 1587-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 24 (16.06.2000). – Ст. 183.
7. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 № 1756 // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 48 (13.03.2002).
8. Деякі питання надання Міністерством освіти і науки і Державною службою інтелектуальної власності платних адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 № 550 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 120 (06.07.2011).

Саєнко А. І. Классификация административных услуг, которые предоставляются в сфере интеллектуальной собственности

Аннотация. Статья посвящена вопросу классификации административных услуг, в частности, в сфере интеллектуальной собственности. Обозначены критерии их разделения и предоставлено авторскую классификацию данных услуг.

Ключевые слова: административная услуга, результат административной услуги, субъект обращения административной услуги.

Sayenko A. Classification of administrative services in the field of intellectual property

Summary. The article is devoted to the classification of administrative services, in particular in the field of intellectual property. Defined criteria for their allocation and given the author's classification of these services.

Key words: administrative service, result of administrative services, subject of receiving of administrative services.